

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій Бідзіля Юрій БІДЗІЛЯ

« 30 » « Серпень » 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА МОВА

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма	Українська мова і література, Англійська мова і література
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» (Морфологія. Частина I) для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітньої програми «Українська мова і література. Англійська мова і література».

Розробник: *Лавер Оксана Володимирівна*, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри української мови.
Протокол № 12 від 26 червня 2023 року

Завідувач кафедри

Наталія ВЕНЖИНОВИЧ

Схвалено науково-методичною комісією філологічного факультету.

Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії

Василь ШАРКАНЬ

1.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 2,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 75	2-й	2-й
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2; самостійної роботи студента – 2	3-й	3-й
	Лекції:	
	18 год	6 год
	Практичні (семінарські):	
	18 год	4 год
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	39 год	65 год

2.

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найліпше вивчати граматику крізь призму живого слова...

Наталія Глібчук, Уляна Добосевич

Морфологія – невід’ємна частина граматичного устрою мови.

Без постійної уваги до особливостей внутрішньої структури слова, яка найповніше виявляється у його словотворчих і формотворчих зв’язках із словами тієї самої або інших частин мови, не можна досягти ефективного засвоєння як орфографічних правил, так і усвідомлення семантики багатьох лексичних одиниць. Морфологія – це не лише схеми і

правила словозміни. Вивчення морфології сприяє розвитку пізнавальної діяльності філолога, розширює горизонти мовного бачення навколишнього світу. Нові концепції у трактуванні морфологічних явищ допомагають майбутнім філологам та вчителям набувати навичок дослідницької роботи та формувати творчий підхід до вивчення граматики.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» є свідоме і глибоке оволодіння морфологічною структурою сучасної української літературної мови, засвоєння теоретичного матеріалу, що стосується іменника, прикметника, числівника, займенника, вміння застосовувати теоретичний матеріал у практиці мовлення та педагогічній діяльності.

Основні завдання курсу: допомогти здобувачам вищої освіти виявляти головні закономірності морфологічної системи української мови, визначати граматичні форми та граматичні значення словоформ, характеризувати лексико-граматичні категорії, проводити морфологічний аналіз словоформ різних частин мови, ознайомитися з методикою викладання граматики в школі.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти **таких компетентностей:**

ІК. Здатність вирішувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання й характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти.

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

ЗК 3. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК 1. Здатність до формування в здобувачів освіти ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ПК 1. Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури, у практиці навчання української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти.

ПК 2. Здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

ПК 3. Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій

формах, володіти методикою розвитку зв'язного мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

ПК 8. Здатність використовувати сучасні наукові методи філологічних досліджень, добирати, аналізувати, систематизувати й синтезувати фактичний лінгвістичний, літературний матеріал; узагальнювати підсумки виконаного дослідження та формулювати його новизну; оформляти згідно із сучасними вимогами та репрезентувати результати наукового дослідження в усній чи письмовій формі, послуговуючись відповідним термінологічним апаратом.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 6 «Вступ до мовознавства»

ОК 12 «Сучасна українська мова» (Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія)

ОК 24 «Латинська мова».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Українська мова і література. Англійська мова і література», вивчення навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
<i>Знає</i> основні історичні етапи розвитку предметної галузі.	ПРН 1
<i>Уміє оперувати</i> базовими категоріями та поняттями спеціальності.	ПРН 5
<i>Усвідомлює</i> цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	ПРН 12
<i>Знає</i> сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні та за її межами.	ПРН 13
<i>Пояснює</i> особливості розвитку української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури, специфіку перебігу літературного процесу в Україні в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою; <i>порівнює</i> мовні й літературні факти, явища, оригінали творів англійською мовою й українські переклади англійськомовних художніх текстів, визначає їхні подібності й відмінності.	ПРН 14

<i>Володіє</i> комунікативною компетентністю з української, англійської мов (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), <i>здатний</i> удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.	PH 15
<i>Уміє</i> працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати в освітній діяльності сучасну наукову інформацію, бібліографію, комп'ютерні технології.	PH 17
<i>Володіє</i> основами професійної культури, <i>має здатність</i> створювати, редагувати й перекладати тексти фахового змісту українською та англійською мовами.	PH 19
<i>Використовує</i> гуманістичний потенціал української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.	PH 21
<i>Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати</i> теоретичні й методичні засади навчання української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури для виконання освітньої програми в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти.	PH 22

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Сучасна українська мова»:

Очікувані результати навчання	Шифр PH
<i>Знає</i> основні історичні етапи розвитку граматичних категорій та системи словозміни іменних частин мови, семантику мовних знаків, що формується завдяки взаємодії мови і культури.	PH 1
<i>Уміє оперувати</i> базовими категоріями та поняттями спеціальності під час характеристики слова за належністю до частини мови, виконувати повний морфологічний розбір іменних частин мови, використовуючи сучасну мовознавчу та лінгводидактичну термінологію.	PH 5
<i>Усвідомлює</i> цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України й вміє запобігати мовному насильству, гарантувати інформаційну безпеку, надавати кваліфіковані та об'єктивні відомості про українську мову, літературу й культуру, сприяти розвитку україністики в Україні та за її межами.	PH 12
<i>Знає</i> сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови, теоретичний матеріал про принципи поділу слів на частини мови, відмінності у вияві спільних граматичних категорій у різних частинах мови, істотні ознаки кожної іменної частини мови, особливості словозміни іменників, прикметників, числівників, займенників, специфіку використання морфологічних одиниць у	PH 13

<p><i>Пояснює особливості розвитку української мови, порівнює мовні факти, явища, оригінали творів англійською мовою й українські переклади англійськомовних художніх текстів, визначає їхні подібності й відмінності.</i></p>	<p>PH 14</p>
<p><i>Володіє комунікативною компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), зокрема знає про традиційні (історично сформовані) словоформи та принципи сучасної нормалізації мови на граматичному рівні.</i></p>	<p>PH 15</p>
<p><i>Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), застосовує сучасні методи обробки інформації – конспектування та реферування найновіших авторських публікацій, вміє підготувати презентацію про систему словозміни іменних частин мови, використовує електронні версії словників.</i></p>	<p>PH 17</p>
<p><i>Володіє професійною етикою, має здатність створює, редагує й перекладає тексти фахового змісту українською та англійською мовами.</i></p>	<p>PH 19</p>
<p><i>Використовує гуманістичний потенціал української мови і літератури, англійської мови і зарубіжної літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України, вміє будувати наскрізну змістову лінію «Громадянська відповідальність» із залученням фактів етно-, соціолінгвістики, історії України, в контексті знань про культуру сусідніх слов'янських і неслов'янських народів.</i></p>	<p>PH 21</p>
<p><i>Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання української мови для виконання освітньої програми в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти, вміє добирати і систематизувати дидактичний матеріал, формувати різні типи завдань, вправ і тестів, пояснювати граматичні явища.</i></p>	<p>PH 22</p>

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

усні комплексні відповіді, підготовка презентаційних матеріалів, письмові дослідницькі роботи, система вправ для закріплення навичок словозміни;

виконання тестових завдань на сайті електронного навчання;

іспит.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усна або письмова з такими видами: усне опитування на практичних заняттях; виконання вправ та завдань за підручником, редагування текстів різних стилів відповідно до граматичних норм української літературної мови, виконання індивідуальних завдань, захист виконаних письмових завдань.

Форма модульного контролю: у формі письмової контрольної роботи та/або письмового тестування.

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит у формі усної перевірки знань.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
МОДУЛЬ 1							СР	50	100
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7			
2	2	2	2	2	2	2	20		
T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14			
2	2	2	2	2	2	2	2		

T1, T2 ... – теми; СР – самостійна робота

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	9	30
Комп'ютерне/письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10
Презентація/есе	2	10
Модульна контрольна робота	1	50

Разом		100
--------------	--	------------

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Сучасна українська мова» проводиться один раз на семестр, згідно з розкладом модульних контролів визначених навчальною частиною в межах годин, які відведені на практичні заняття. До модульної контрольної роботи допускаються здобувачі, які виконали усі види практичних завдань. До початку модульної контрольної роботи здобувачі мають мати поточні підсумкові бали за практичні заняття та самостійну роботу. Максимальна кількість балів одержаних під час контрольної роботи становить 50 балів.

Виконання модульної контрольної роботи передбачає надання відповідей на тести та теоретичні питання. Робота містить 5 тестів, за кожен правильну відповідь із яких здобувач отримує по 1 балу (разом 5 балів), два теоретичних запитання, які максимально оцінюються по 15 балів за кожне (разом 30 балів), комплексне теоретичне завдання (максимальна оцінка 15 балів).

Перескладання підсумкового модульного контролю здобувачами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються.

Якщо здобувач набрав 60 і більше балів, то іспит може бути виставлений за результатами поточного оцінювання та модульного контролю на момент оголошення результатів. У разі, якщо здобувач бажає поліпшити свою оцінку, він складає іспит за всією програмою навчальної дисципліни. При цьому в підсумковій оцінці не враховуються накопичені бали.

Здобувач вищої освіти, який не з'явився на модульну контрольну роботу, або ж його модульна оцінка складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний скласти (перескласти) модуль до початку підсумкового контролю у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету.

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модульна контрольна робота 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Тести	5	5
Словник термінів	1	15
Комплексне теоретичне питання	1	15
Практичне завдання	3	15
Разом		50

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90–100
B	Добре		82–89
C	Добре		74–81
D	Задовільно		64– 73
E	Задовільно		60–63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35–59
F	Незадовільно		0–34

За результатами модульного контролю визначається підсумкова рейтингова оцінка. Оцінка за іспит визначається залежно від рейтингового балу. Загальна кількість балів, яку може отримати здобувач, – 100 балів. Вони досягаються шляхом сумування результатів оцінок за всі види робіт. Здобуті бали переводяться також в оцінку за чотирибальною національною шкалою.

Оцінку **«відмінно» (90–100 балів, А)** заслуговує здобувач, який усебічно, системно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

Оцінку **«добре» (82–89 балів, В)** заслуговує здобувач, який повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.

Оцінку **«добре» (74–81 бал, С)** заслуговує здобувач, який у загальному роботу виконав, але відповідає на іспиті з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою.

Оцінку **«задовільно» (64–73 бали, D)** заслуговує здобувач, який знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його в майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована

програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

Оцінку «задовільно» (60–63 бали, E) заслуговує здобувач, який володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання й використання його в майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

Оцінка «Незадовільно» (35–59 балів, FX) виставляється здобувачу, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

Оцінку «Незадовільно» (35 балів, F) виставляється здобувачу, який володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

До складання іспиту допускаються здобувачі вищої освіти, у яких підсумкова модульна оцінка за семестр становить не менше 35 балів і, яким зараховано всі види робіт за цей семестр.

Здобувач вищої освіти, підсумкова рейтингова оцінка якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний покращити її до початку підсумкового семестрового контролю під час чергування викладачів на кафедрі у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету. Інакше здобувач не допускається до складання іспиту і в нього виникає академічна заборгованість.

Іспит з навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може не скласти, якщо він успішно пройшов усі модульні контролю та його влаштовує підсумкова модульна оцінка. Здобувачі вищої освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить від 35 до 59, іспит складають обов'язково. Здобувач освіти може підвищити на іспиті рейтинговий бал, при цьому, за результатами складання іспиту оцінка не може бути менша за підсумкову оцінку, яку він отримав за результатами модульних контролів.

Іспит проходить в усній формі. На іспит виносяться теоретичні, практичні завдання в обсязі навчального матеріалу. Оцінювання результатів навчання на іспиті здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за іспит заноситься у відомість обліку успішності.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Предмет і завдання морфології. Морфологія і сфера лінгводидактики. Іменні частини мови

Тема 1. Предмет морфології. Слово як основна одиниця мови та як об'єкт морфології.

Граматики, її різновиди. Морфологія як окремий розділ граматики. Зв'язок морфології з іншими розділами мовознавства.

Динаміка лінгвістичних досліджень у галузі морфології, зумовлена виходом найновіших праць у граматичній царині української лінгвістики та у сфері лінгводидактики.

Слово як сукупність і репрезентант словоформ, об'єднаних тотожним лексичним значенням. Морфологічна форма слова. Типи морфем. Синтетичні й аналітичні форми слова. Варіанти форми. Омонімія і синонімія у сфері морфологічних форм. Форма й оформлення слова. Критерії визначення флексії. Синкретизм значення флексії.

Тема 2. Морфологічна парадигма.

Поняття словозміни. Морфологічна парадигма. Вихідна форма парадигми; повна, надлишкова, неповна, часткова парадигми.

Граматичне значення слова. Категорійне морфологічне значення. Грамема. Співвідношення лексичного і граматичного значення у слові.

Засоби вираження морфологічних значень в українській мові.

Граматичні категорії. Типи морфологічних категорій (словозмінні і несловозмінні).

Тема 3. Частини мови і принципи їх класифікації.

Гомогенна (за одним критерієм) та гетерогенна (за кількома критеріями) класифікація мовних одиниць за частинами мови.

Засади загальноприйнятої (традиційної) класифікації: морфологічний, синтаксичний і лексико-семантичний принципи. Слова самостійні і службові. Модальні слова і вигуки як особливі розряди.

Характеристика кожної частини мови за сукупністю ознак. Перехідні явища в системі частин мови.

Тема 4. Загальна характеристика іменника й лексико-граматичні ознаки іменника. Іменник і сфера лінгводидактики.

Загальна характеристика іменника як частини мови: визначення, семантичні ознаки, морфологічні категорії, синтаксична роль і словотвірні особливості. Граматично незалежний характер роду, числа і відмінка.

Лексико-граматичні розряди іменників: конкретні й абстрактні іменники; назви істот і неістот; власні й загальні назви; матеріально-речовинні, збірні та одинні іменники; граматичні показники в межах кожного з розрядів.

Тема 5. Категорія роду іменника.

Поділ іменників за родами в назвах істот та неістот (морфологічні, синтаксичні, лексичні й інші засоби вираження).

Іменники «спільного» (непарного) роду іменників. Зміст понять «парний рід», «спільний рід», «маскулізми» й «фемінативи».

Родова диференціація невідмінюваних іменників. Рід абревіатур. Хитання в значенні роду. Відсутність роду в множинних іменників.

Тема 6. Категорія числа іменників.

Однина і множина в граматиці й одиничність і множинність в об'єктивній дійсності. Визначення категорії числа, її граматичні ознаки. Однина і множина: це форми одного слова чи різні слова? Засоби вираження значень числа. Залишки форм двоїни в українських іменниках.

Тема 7. Категорія відмінка в системі іменних граматичних категорій.

Вираження суб'єктних, об'єктних і обставинних відношень як зміст категорії відмінка.

Становлення сучасних відмін іменників української мови, критерії визначення типів відмінювання іменників, роль грамема роду, флексій, суфіксів.

Сучасна система типів іменникового відмінювання. Визначення відмін та груп.

Система словозміни іменників I, II, III та IV відмін. Варіанти відмінкових закінчень, їх значення. Омоформи в межах іменникових парадигм однини та множини.

Особливості відмінювання множинних іменників. Іменникова парадигма прикметникового типу. Невідмінювані іменники. Відмінювані і невідмінювані аббревіатури. Відмінювання власних назв.

Тема 8. Загальна характеристика прикметника як частини мови. Методичні рекомендації щодо викладання прикметника в шкільній освіті.

Морфологічні ознаки (синтаксично залежні словозмінні категорії роду, числа і відмінка, узгоджуваність їх із іменниками), синтаксичні функції (первинна і вторинні). Синтаксична сполучуваність прикметника зі словами інших частин мови.

Значеннево-граматичні розряди прикметників. Проміжні розряди прикметників. Семантичні процеси у межах якісних, відносних, присвійних прикметників.

Міра й інтенсивність ознаки якісних прикметників. Творення форм вищого й найвищого ступенів порівняння. Морфонологічні зміни в прикметникових основах при творенні форм ступенів порівняння. Суплетивні форми.

Якісні прикметники, які не утворюють ступенів порівняння. Кількісна градація ознаки, зменшена кількість ознаки, суб'єктивна оцінка якості у формах прикметників.

Значеннєві групи відносних прикметників.

Тема 9. Присвійні прикметники, їх словотвірна спеціалізація.

Тема 10. Короткі і повні (стягнені і нестягнені) прикметники, сфера їх функціонування.

Тема 11. Словозміна і правопис прикметників.

Зауваження до відмінкових форм. Невідмінювані прикметники. Граматичні норми прикметника (нормативність у межах ступенювання прикметників). Ад'ективація. Субстантивація прикметників.

Тема 12. Загальна характеристика числівника як частини мови. Культура вживання числівників та числівникових слів у шкільній практиці.

Числівник у системі частин мови. Підстави для виділення числівника в окрему частину мови.

Відмінок – основна граматична категорія числівника; категорія роду в окремих числівників. Поняття числа та кількості: категорія числа в числівників. Іменники із значенням кількості та їх відношення до числівників. Специфіка числівників тисяча, мільйон, мільярд.

Розряди числівників за значенням: означено-кількісні (власне кількісні, збірні, дробові), неозначено-кількісні.

Порядкові числівники, їх характеристика, місце у класифікаційній системі частин мови.

Структурні розряди числівників: прості, складні, складені.

Тема 13. Основні типи відмінювання числівників.

Парадигма числівника та особливості наголошування числівників при словозміні.

Сполучення числівників з іменниками.

Синтаксичні параметри числівника.

Тема 14. Загальна характеристика займенника як частини мови. Займенник у шкільній лінгводидактиці.

Визначення займенника, його місце в системі частин мови. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питально-відносні, заперечні, неозначені займенники, їх лексична характеристика. Співвіднесеність займенників з іншими частинами мови. Іменникові займенники, своєрідність прояву в них категорій роду, числа та відмінка. Відмінювання іменникових займенників.

Прикметникові займенники. Відмінювання прикметникових займенників. Числівникові та прислівникові займенники. Характер їх синтаксичного зв'язку з іншим словами в реченні.

Явище прономіналізації й переходу займенникових слів в інші частини мови. Правопис і наголошування займенникових словоформ. Граматичні та лексичні норми займенника.

Тема 15. Методика навчання морфології української мови в основній школі на засадах дослідницького підходу.

Морфологічний аналіз іменних частин мови.

Методика і схеми аналізу іменних частин мови. Сучасна лінгводидактична термінологія: граматичний і лексико-семантичний аспект.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лк	пр.	с.р.		го	лк	пр.
Модуль 1. Предмет і завдання морфології. Морфологія і сфера лінгводидактики. Іменні частини мови								
Тема 1. Предмет морфології. Слово як основна одиниця мови та як об'єкт морфології. Динаміка лінгвістичних досліджень у галузі морфології, зумовлена виходом найновіших праць у граматичній царині української лінгвістики та у сфері лінгводидактики.	4	2		2	9	2	2	5
Тема 2. Морфологічна парадигма.	8	2	2	4	5			5
Тема 3. Частини мови і принципи їх класифікації	6	2		4	7	2		5
Тема 4. Загальна характеристика іменника й лексико-граматичні ознаки іменника. Іменник і сфера лінгводидактики.	6	2	2	2	7	2		5
Тема 5. Категорія роду іменника	8	2	2	4	5			5

Тема 6. Категорія числа іменників.	4		2	2	5			5
Тема 7. Категорія відмінка в системі іменних граматичних категорій.	4		2	2	5			5
Тема 8. Загальна характеристика прикметника як частини мови. Методичні рекомендації щодо викладання прикметника в шкільній освіті.	4	2	2	2	5			5
Тема 9. Присвійні прикметники, їх словотвірна спеціалізація.	6			4	5			5
Тема 10. Короткі і повні (стягнені і нестягнені) прикметники, сфера їх функціонування.	4		2	2	5			5
Тема 11. Словозміна і правопис прикметників.	4	2		2	3			3
Тема 12. Загальна характеристика числівника як частини мови. Культура вживання числівників та числівникових слів у шкільній практиці.	4	2		2	3			3
Тема 13. Основні типи відмінювання числівників.	5		2	3	3			3
Тема 14. Загальна характеристика займенника як частини мови. Займенник у шкільній лінгводидактиці.	4	2		2	3			3
Тема 15. Методика навчання морфології української мови в основній школі на засадах дослідницького підходу.	4		2	2	5		2	3
Усього годин	75	18	18	39	75	6	4	65

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Морфологічна парадигма. Методи аналізу і навчання частин мови.	2	
2	Загальна характеристика іменника й лексико-граматичні ознаки іменника. Іменник і сфера лінгводидактики.	2	2
3	Категорія роду іменника. Методика поділу іменника за родами.	2	
4	Категорія числа в українських іменниках.	2	
5	Категорія відмінка в системі іменних граматичних категорій.	2	
6	Загальна характеристика прикметника як частини мови. Методичні рекомендації щодо викладання прикметника в шкільній освіті.	2	
7	Короткі і повні (стягнені і нестягнені) прикметники, сфера їх функціонування.	2	
8	Основні типи відмінювання числівників. Сполучуваність числівників з іменниками.	2	
9	Методика навчання морфології української мови в основній школі на засадах дослідницького підходу.	2	2
	Разом	18	4

6.4. Самостійна робота

Самостійна робота здобувачів передбачає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, вивчення окремих тем, питань, що не були розглянуті в курсі лекцій, конспектування наукової й навчальної літератури. Ефективність самостійної роботи здобувача викладач виявляє під час тематичного опитування на практичних заняттях, перевірки конспектів тощо та відображає в загальній оцінці за тему і модуль.

Частиною самостійної роботи є онлайн-курси. Цей вид роботи оцінюється 10 балами за умови надання про успішне проходження курсу.

Онлайн-курс «Українська мова I». URL: <https://courses.ed-era.com/courses/EdEra/u102/U102/about>

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Основні одиниці граматичної будови мови.	2	5

2	Граматична форма слова	4	5
3	Способи вираження граматичних значень	4	5
4	Історична змінність способів і засобів вираження граматичних значень	2	5
5	З історії питання про частини мови в різних мовах	4	5
6	Іменники семантико-граматичного роду	2	5
7	Гендерний аспект сучасної мовної політики	2	5
8	Система відмінків української мови	2	5
9	Кличний відмінок та його синтаксичні функції	4	5
10	Співвідношення змісту та форми вираження у категоріях прикметника	2	5
11	Семантичні процеси в межах якісних, відносних, присвійних прикметників	2	3
12	Категорія співвідносної інтенсивності ознаки у	2	3
13	Числівниково-іменникові словосполучення	3	3
14	Займенникові слова у граматичній структурі сучасної української мови	2	3
15	Перехідні явища в системі частин мови.	2	3
	Разом	39	65

Крім того, самостійна робота містить ще й такі елементи: опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; систематизацію вивченого матеріалу перед екзаменом; опрацювання та підготовку огляду статей, опублікованих у фахових та інших виданнях; переклад іноземних джерел встановленої тематики; розроблення схем, таблиць, діаграм, мультимедійних презентацій тощо.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: офісні додатки, електронне навчання в середовищі Moodle (<https://moodle.uzhnu.edu.ua/>), сайт електронного навчання УжНУ (<https://e-learn.uzhnu.edu.ua/>), Google Meet.

Обладнання: персональний комп'ютер, мультимедійний проектор, інтерактивна дошка.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Глібчук Н. М., Добосевич У. Б. Сучасна українська мова. Морфологія. Практикум: Навч. посіб. Київ: Знання, 2009. 486 с.
2. Граматика сучасної української мови. Морфологія [автори: І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, А.П. Загнітко, С.О. Соколова; за ред. К.Г. Городенської. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
3. Венжинович Н.В., Пискач О.Д. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Навчально-методичний посібник для студентів українського відділення філологічного факультету. Ужгород: Гражда, 2017. 232 с.
4. Лавер О. Сучасна українська мова: навчально-методичні матеріали для студентів II курсу філологічного факультету, спеціальність «Середня освіта. Українська мова і література», освітня програма «Українська мова і література. Англійська мова і література». Ужгород: ФОП Сабов А.М., 2022. 62 с.
5. Омельчук С.А. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: монографія. Київ: Генеза, 2014. 368 с.
6. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. кол. авторів за ред. М.І. Пентилюк Київ: Ленвіт, 2015. 320 с.
7. Сучасна українська мова. Морфологія: підручник / за ред. А.К. Мойсієнка; Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка. Київ: Знання, 2013. 524 с.
8. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ: Наук. думка, 2019. 391 с.
9. Шабат-Савка С.Т., Агафонова А.М. Морфологія: іменні частини: навч.-метод. посібник. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2018. 236 с.

Допоміжна література

10. Авдеєва С. Вплив морфологічних категорій на парадигматику іменника. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського*: Зб. наук. праць. Вип. 2. Вінниця, 2000. С. 32-36.
11. Андерш Й.Ф. Семантична структура безприйменникового давального відмінка в чеській і німецькій мовах. Київ: Наук. думка, 1975. 134 с.
12. Бевзенко С.П. Історична морфологія української мови. Ужгород, 1960.
13. Бевзенко С.П. Форми давального-місцевого відмінків однини на -ові українських іменників на тлі загальнослов'янському. *Праці Одеського державного університету*, р. ХСVII, т. 152. Серія філологічних наук, Вип. 15. Питання слов'янської філології. Мовознавство. Одеса, 1962.
14. Безпояско О.К. Іменні граматичні категорії. Київ: Наук. думка, 1991. 171 с.
15. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови: Морфологія. Київ: Либідь, 1993. 336 с.
16. Булаховський Л.А. Вибрані праці: В 5 т. Київ: Наук. думка, 1977. Т. 2.
17. Вакула Г.Г. Із спостережень над граматичними засобами вираження категорії істот і категорії предметів у мові української художньої літератури першої половини XIX ст. *Дослідження з української та російської мов*. Київ: 1964.
18. Вакула Г.Г. Категорія істот і категорія неістот в українській мові. *Українська мова і література в школі*. 1965. №6.

19. Вихованець І.Р. Синтаксис знахідного відмінка в сучасній українській літературній мові. Київ: Наук. думка, 1971. 120 с.
20. Вихованець І.Р. Прийменникова система української мови. Київ: Наук. думка, 1980. 286 с.
21. Вихованець І.Р. Родовий відмінок на тлі синтаксичної деривації. *Мовознавство*. 1983. № 2.
22. Вихованець І.Р. Система відмінків української мови. Київ: Наук. думка, 1987. 231 с.
23. Вихованець І.Р. Семантико-синтаксична класифікація відмінків української мови *Мовознавство*. 1988. № 2.
24. Вихованець І.Р. Частина мови в семантико-граматичному аспекті. Київ: Наук. думка, 1988. 256 с.
25. Вихованець І.Р. Родовий чи знахідний відмінок? *Культура слова*. 1989. Вип. 37. С. 93 – 95.
26. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. Київ: Либідь, 1993. 368 с.
27. Вихованець І.Р. Дві версії про місцевий відмінок. *Мовознавство*. 1994. № 1. С. 25-30.
28. Вихованець І.Р. Принципи категорійної граматики української мови. *III Міжнародний конгрес українців (26-29 серпня 1996 р.)*. *Мовознавство*. Харків, 1996. С. 177-181.
29. Вихованець І.Р. Морфологічні і семантичні відмінки *Функціонально-когнітивні вияви граматичних структур: Зб. наук. праць*. Київ: 1998. С. 13-17.
30. Вихованець І.Р. Теоретичні засади категорійної граматики української мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського: Зб. Наук. Праць. Серія: Філологія*. Вінниця, 2000. Вип.2. С. 3 – 6.
31. Вихованець І.Р. Родовий відмінок: центр чи периферія відмінкової системи? *Лінгвістичні студії: Зб. наук. праць*. Донецьк: ДонУ, 2001. Вип. 7. С. 10-16.
32. Вихованець І.Р. Українська відмінкова система у функціонально-категорійному вимірі (Спроба перекласифікації відмінків). *Наукові записки Кіровоградського педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Кіровоград, 2001. Вип. 31. Серія: Філологічні науки (мовознавство). С. 13-16.
33. Вихованець І.Р. Морфологічні категорії? Словотвірні? Чи граматичні міжрівневі? *Актуальні проблеми українського словотвору*. Івано-Франківськ: Плай, 2002. С. 13-18.
34. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. Київ: Рад. школа, 1982. 208 с.
35. Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики укр. мови / За ред. І. Вихованця. Київ: Пульсари, 2004. 400 с.
36. Глазова О., Кузнецов Ю. Рідна мова. Підручник для 7 класу. Київ: Зодіак-ЕКО, 2008. 288 с.
37. Городенська К.Г. Явища синтаксичної деривації. *Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Семантико-синтаксична структура речення*. Київ: Наук. думка, 1983. С. 152-212.
38. Городенська К.Г. Дериваційна природа давального адресатної посесивності. *Лінгвістичні студії*. Донецьк: ДонУ, 1999. Вип. 5. С. 19-22.
39. Горпинич В.О. Морфологія української мови. Київ: Академія, 2004. 336 с.
40. Гуйванюк Н.В., Кардашук О.В., Кульбабська О.В. Українська мова. Схеми, таблиці, тести : навч. посібник. Львів : Світ, 2005. 304 с.
41. Данилевська О. М. Мовна ситуація в українській шкільній освіті на початку XXI століття. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова. – Інститут української мови НАН України. – Київ, 2020. 525 с. URL: <https://>

s h r o n l . c h t y v o . o r g . u a / D a n y l e v s k a _ O k s a n a /
Movna_sytuatsiia_v_ukrainskii_shkilnii_osviti_na_pochatku_KhKhI_stolittia.pdf?
PHPSESSID=bhsh5pu1vsj41gbv0vhlv2s63

42. Джочка І., Ципердюк О. Сучасна українська літературна мова. Практична морфологія. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. 588 с.
43. Дудик П.С. Звертання-речення в сучасній українській мові. *Українська мова і література в школі*. 1971. № 5.
44. Дудко І.В. Займенникове вираження категорії означеності-неозначеності в українській мові: монографія. Київ: Довіра, 2011. 232 с.
45. Загнітко А. П. Категорія роду в системі граматичних категорій іменника. *Мовознавство*. 1987. № 2.
46. Загнітко А. П. Категорія істоти / неістоти: семантика і структура. *Південний архів. Філологічні науки: Збірник наукових праць*. Випуск XIV. Херсон: Айлант, 2002. С. 150 – 154.
47. Загнітко А. П. Морфологічні категорії іменника в синтагматиці і парадигматиці. Київ: НМК ВО, 1989. 63 с.
48. Загнітко А. П. Основи функціональної морфології української мови. Київ: Вища школа, 1991. 77 с.
49. Загнітко А. П. Взаємодія іменних і дієслівних категорій. *Мовознавство*. 1992. № 5.
50. Загнітко А. П. Теоретична граматики української мови. *Морфологія*. Донецьк: ДонДУ, 1996. 435 с.
51. Захлюпана Н.М., Кузьма І.Т., Кутня Г.В. Морфологія: навчально-методичний посібник. Львів, 2009. 120 с.
52. Колоїз Ж.В., Малюга Н.М., Явір В.В. Сучасна українська літературна мова: Збірник завдань для лабораторних робіт. Київ: Знання, 2006. 356 с.
53. Костусяк Н.М. Категорія ступенів порівняння прикметників і прислівників. Луцьк, 2001. 219 с.
54. Критська В.І., Недозим Т.І., Орлова Л.В., Пуздирева Т.К., Романюк Ю.В. Граматичний словник української літературної мови. Словозміна: Близько 140 000 слів / відп. ред. Н. Ф. Клименко. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2011. 760 с.
55. Курс сучасної української літературної мови / За ред. Л.А. Булаховського. Київ: Рад. шк., 1951. Т. 1. 519 с.
56. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія: Вінниця: «Поділля», 2003. 464 с.
57. Лавер О.В. Граматичне вираження епітетів у творах Петра Скунця. *Мовознавчий вісник. Збірник науковий праць*. Випуск 32. Черкаси, 2022. С. 93 – 101.
58. Лавер О. Граматичні типи метафори у поезії П. Скунця. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Філологія. Випуск 1 (47). Ужгород: ПП Данило С.І., 2022. С. 180 – 186.
59. Леонова М.В. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Київ: Вища школа, 1983. 264 с.
60. Лукінова Т.Б. Числівники в слов'янських мовах (порівняльно-історичний нарис). Київ: Наук. думка, 2000. 370 с.
61. Матвіяс І.Г. Граматична категорія роду в іменниках першої відміни. *Мовознавство*. Т. XVIII 1963.
62. Матвіяс І.Г. Курс сучасної української літературної мови. Морфологія. Київ: 1962.

63. Матвіяс І.Г., Називний, родовий, давальний і місцевий відмінки однини іменників I відміни. *Українська діалектологія і ономастика*. Київ:1964.
64. Матвіяс І.Г. Орудний відмінок однини іменників I відміни в українській мові *Територіальні діалекти і власні назви*. Київ:1965.
65. Матвіяс І.Г. Форми іменників IV відміни в українській мові. *Мовознавство*. Т. XVI. 1961.
66. Матвіяс І.Г. Читання щодо роду і відміни в іменниках української мови. *Українська мова в школі*. 1962. № 5.
67. Остапенко Н. Технологія сучасного уроку з української мови: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2011. 248 с.
68. Ожоган В. Займенникові слова у граматичній структурі сучасної української мови. Київ, 1997. 230 с.
69. Розумик Т. М., Венжинович Н. Ф. Морфологія сучасної української літературної мови: Методичні розробки практичних занять для студентів українського відділення філологічного факультету. Ужгород: Патент, 2002. 75 с.
70. Самійленко С.П. Нариси з історичної морфології української мови. Ч. I. Київ:1964.
71. Синявський О.Н. Норми української літературної мови. Харків – Київ, 1931.
72. Сімович В. Граматика української мови. Київ – Лейпціг, 1919.
73. Сучасна українська літературна мова: Підручник /за ред. А.П. Грищенка. Київ: Вища школа, 1997. 493 с.
74. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / За заг. ред. І.К. Білодіда. Київ: Наук. думка, 1969. 583 с.
75. Сучасна українська літературна мова / за ред. М.Я. Плющ. Київ: Вища школа, 2001. 430 с.
76. Сучасна українська мова / за ред. О.Д. Пономарева. Київ: Либідь, 2001. 400 с.
77. Тимченко Є.К. Акузатив в українській мові (з української складні). Київ: ДУАН, 1928. 101 с.
78. Тимченко Є. Вокатив і інструменталь в українській мові. Київ: ДУАН, 1926. 116 с.
79. Тимченко Є. Льокатив речівниковий в українській мові. ЗНТШ, Львів, 1925. Т. CXLI – CXLIІІ.
80. Тимченко Є. Номінатив і датив в українській мові. Київ: ДУАН 1925.
81. Українська мова: енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський (співголова), О.О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. Київ: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М.П. Бажана, 2004. 824 с.
82. Українська граматики в іменах : енциклопедичний словник-довідник: науково-довідкове видання / упорядники Загнітко Анатолій, Балко Марина. Донецьк: ДонНУ, 2013. 426 с.
83. Українська мова (профільний рівень): підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / С.О. Караман, О.М. Горошкіна, О.В. Караман, Л.О. Попова. Харків: Вид-во «Ранок», 2018. 272 с.
84. Українська мова (профільний рівень): підруч. для 11 кл. закл. загал. серед. освіти / С.О. Караман, О.М. Горошкіна, О.В. Караман, Л.О. Попова. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 272 с.
85. Українська мова. Профільний рівень: підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти / А.А. Ворон, В.А. Солопенко. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2018. 288 с.
86. Українська мова. Профільний рівень: підруч. для 11 кл. закладів загальної середньої освіти / А.А. Ворон, В.А. Солопенко. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 272 с.

87. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. Київ: Наук. думка, 2007. 288 с.
88. Цоуфал Л.С. Лінгвістичні засади навчання морфології в загальноосвітній школі. Філологічні студії. Науковий вісник КНУ: зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2012. Вип. 7, ч. 2. С. 315–322.
89. Шкурятяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч. посіб. Київ: Арій, 2010. 824 с.
90. Шевельов Ю. Нарис сучасної української літературної мови та інші лінгвістичні студії (1947 – 1953 рр.) Київ: Темпора, 2012. 664 с.
91. Ющук І.П. Українська мова: підручник. Київ : Либідь, 2005. Вид. 2-ге. 640 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

92. Підручники та словники для вивчення навчальної дисципліни:
Електронний підручник з сучасної української мови. URL: <http://www.linguist.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/index.htm>
- Словник української мови в 11 т. URL: <https://sum.in.ua/>
- Словник української мови в 20 т. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=1&page=0>
93. Освітні портали:
Лінгвістичний портал: MOVA. Info. URL: <http://www.mova.info/>
- Український лінгвістичний портал "Словники України online" URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
- УКРАЇНСЬКИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОРТАЛ: МОВА, ІНФОРМАТИКА, ЛІНГВІСТИКА.
URL: <https://www.ulif.org.ua/>
- ДИВОСЛОВО. <https://dyvoslovo.com.ua/>
- Освітній проєкт «Мова – ДНК нації». URL: <https://ukr-mova.in.ua>
- Офіційний сайт Української мови. URL: <http://ukrainskamova.com/>
- Експрес-уроки Олександра Авраменка. URL: https://bgymnasia.blogspot.com/p/blog-page_4.html